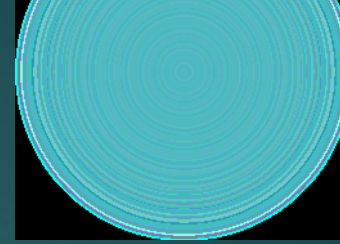

Chronologie

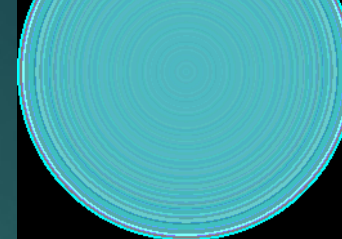

Pojem

- ▶ chrónos (řec.) – čas
- ▶ logos (řec.) – věda

▶ Zeitrechnung, Zeitrechnungslehre (něm.)

▶ **Chronologie latinského křesťanství** – chronologické systémy, které se vyvinuly pod vlivem západní křesťanské ideologie z tradic římské antické chronologie a jejích předchůdců a rozšířily se v Evropě.

Definice

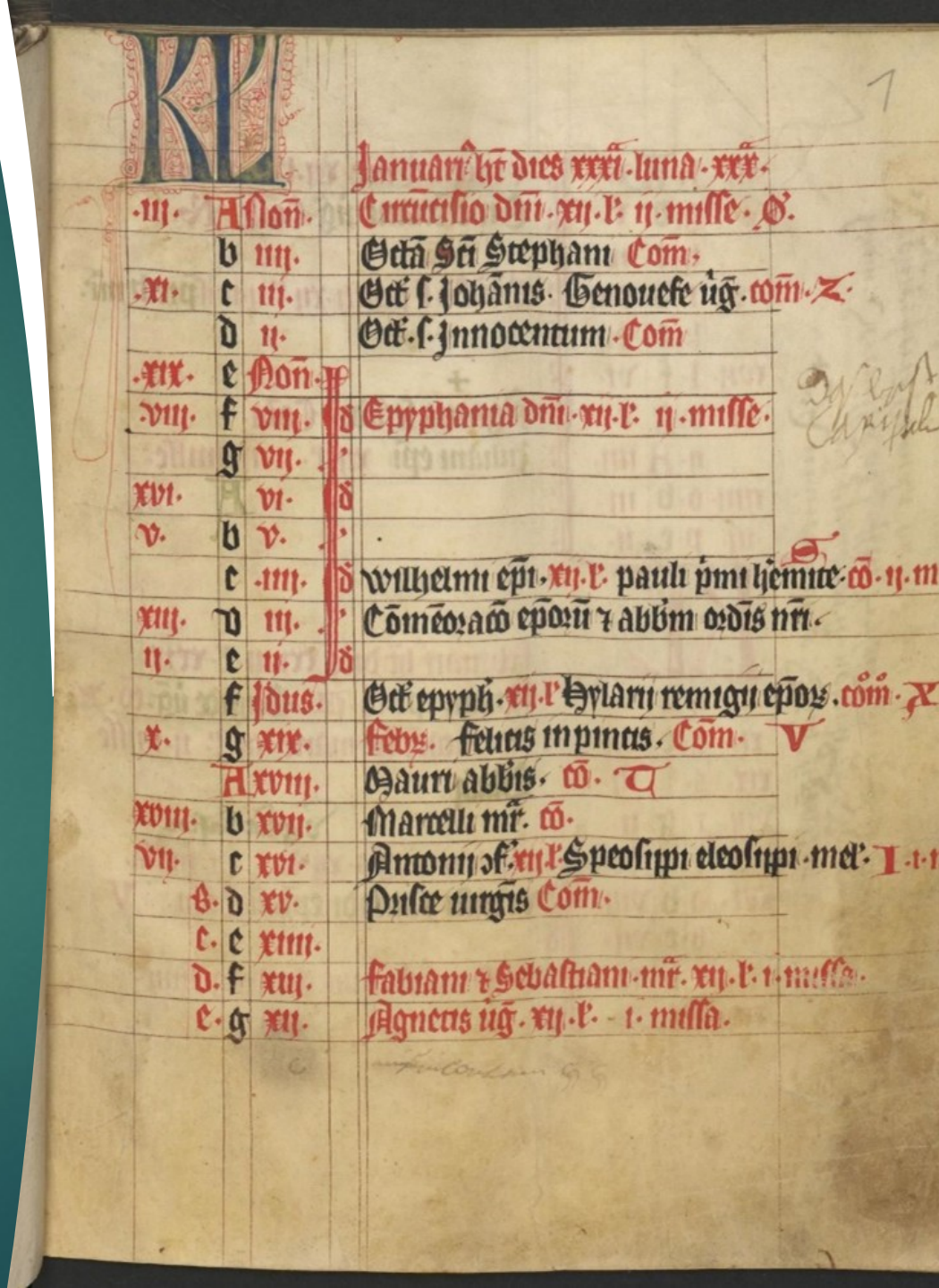
- ▶ **Chronologie** je nauka o měření času, jeho způsobech a prostředcích k tomu používaných.

Matematická (astronomická) chronologie využívá poznatků astronomie a jiných příbuzných věd, sleduje pohyby nebeských těles, zkoumá, do jaké míry přicházejí v úvahu pro stanovení časových jednotek, a stanoví na jejich základě objektivní jednotky měření času.

Technická (historická) chronologie studuje způsoby měření času a jejich vývoj u různých národů, respektive v jednotlivých kulturních okruzích. Přitom se zaměřuje na konkrétní chronologické kategorie a jejich užívání v každodenním životě společnosti. Historická chronologie umožňuje historikovi umístit události v čase, a objektivně tak sledovat historický vývoj.

Vývoj kalendáře v Evropě

- ▶ Kalendář (lat. *calendarium* → lat. *calendae* → první den měsíce):
  - ▶ Ucelená soustava dělení času do úseků (dnů, měsíců a roků) na základě pravidelnosti a periodicity přírodních jevů na Zemi i v kosmu (rotace země, oběh Země kolem Slunce, oběh Měsíce kolem Země).
  - ▶ Systém pravidel, pomocí nichž lze uvést do souladu občanský rok s astronomickými jednotkami času.
  - ▶ Pomůcka znázorňující uspořádání soustavy dělení času a sloužící k orientaci v ní.

Vývoj kalendáře v Evropě

Den – doba, za kterou se Země jedenkrát otočí okolo své osy.

- Občanský, kalendářní, sluneční den (*dies solaris*) – časový úsek mezi dvěma průchody Slunce týměž poledníkem.
- Nejdelší sluneční den je 23. prosince – asi 24h 0min 30s
- Nejkratší sluneční den je 16. září – 23h 59min 39s

Měsíc – fáze měsíce:
nov, novoluní → čtvrtě
Měsíce → úplněk →
čtvrtě Měsíce → nov,
novoluní

- Synodický měsíc – 29d 12h 44min 2,98s středního slunečního času. Základ většiny lunárních kalendářů.

Rok – nejdelší časová jednotka, s níž počítají kalendáře.

- Sluneční rok tropický (astronomický) – doba, která uběhne **mezi dvěma průchody Slunce bodem jarní rovnodennosti** – 365d 5h 48min 45,5s.
- Siderický (hvězdný) rok – doba, ze kterou se Slunce při svém zdánlivém pohybu **mezi hvězdami po obloze vrátí k téže hvězdě** – 365d 6h 9min 34s

Lunární kalendář

- ▶ Dvanáct synodických měsíců (29d 12h 44min 2,98s) – lunární rok.
- ▶ Měsíce o 29, resp. 30 dnech.
- ▶ Začátek o novoluní.
- ▶ Lunární rok měl 354 nebo 355 dnů.
- ▶ 11 dnů kratší než sluneční rok – za 32 sluneční roků uplyne 33 roků lunárních.

21:29 v
09:12 z

☾

☀

11

☾

22:50 v
09:34 z

☀

12

☾

09:58 z

☀

07:12 v
17:17 z

ujmír

Čtvrtek

Božena

Pátek

Slavěna

Sobota

Svátek zamilovaných

C

C

Posl

00:37

01:37

VÁHY
vzduch * květ

Je svatého Valentýna – svátek zamilovaných, udělejte si se svým miláčkem klidnou procházku na čerstvém vzduchu. Po návratu uvařte dobrou večeři a prožijte krásný večer plný lásky. Nezapomeňte na květiny na stole a malý dárek z lásky. 🍏 Můžete si dovolit menší množství tuků, udělejte si ořechové máslo (100 g čerstvého másla, 100 g mletých ořechů, 3 lžice pažitky, 1 lžice petrželky, estragon). Máslo našleháte, přidáte ořechy a bylinky a zvláčníte trochou mléka. Maže se tence na celozrnné pečivo nebo jím lze ochutit vařený květák či brokolici. 🌿 Vyvětrejte celý byt, lůžkoviny i matrace. Je čas harmonie, věnujte se svému partnerovi, ale udělejte si chvilku času i pro sebe.

čím

Močový

čistění krve • rovnováha tělesných tekutin

Sluneční (solární) kalendář

- ▶ Do souladu jsou uvedeny pouze dny s tropickým slunečním rokem, na oběh Měsíce okolo Země není brán ohled.
- ▶ Vznikl pravděpodobně v Egyptě – rok měl 365 dnů. Necelou čtvrtinu dne, o níž je tropický rok delší, nebrali v úvahu. Tři roční období (záplavy, setba, sklizeň).

Lunisolární kalendář

- ▶ Základem je synodický měsíc, ale délka roku je upravena tak, aby jednotlivá období kalendářního roku nastávala vždy ve stejné roční době.

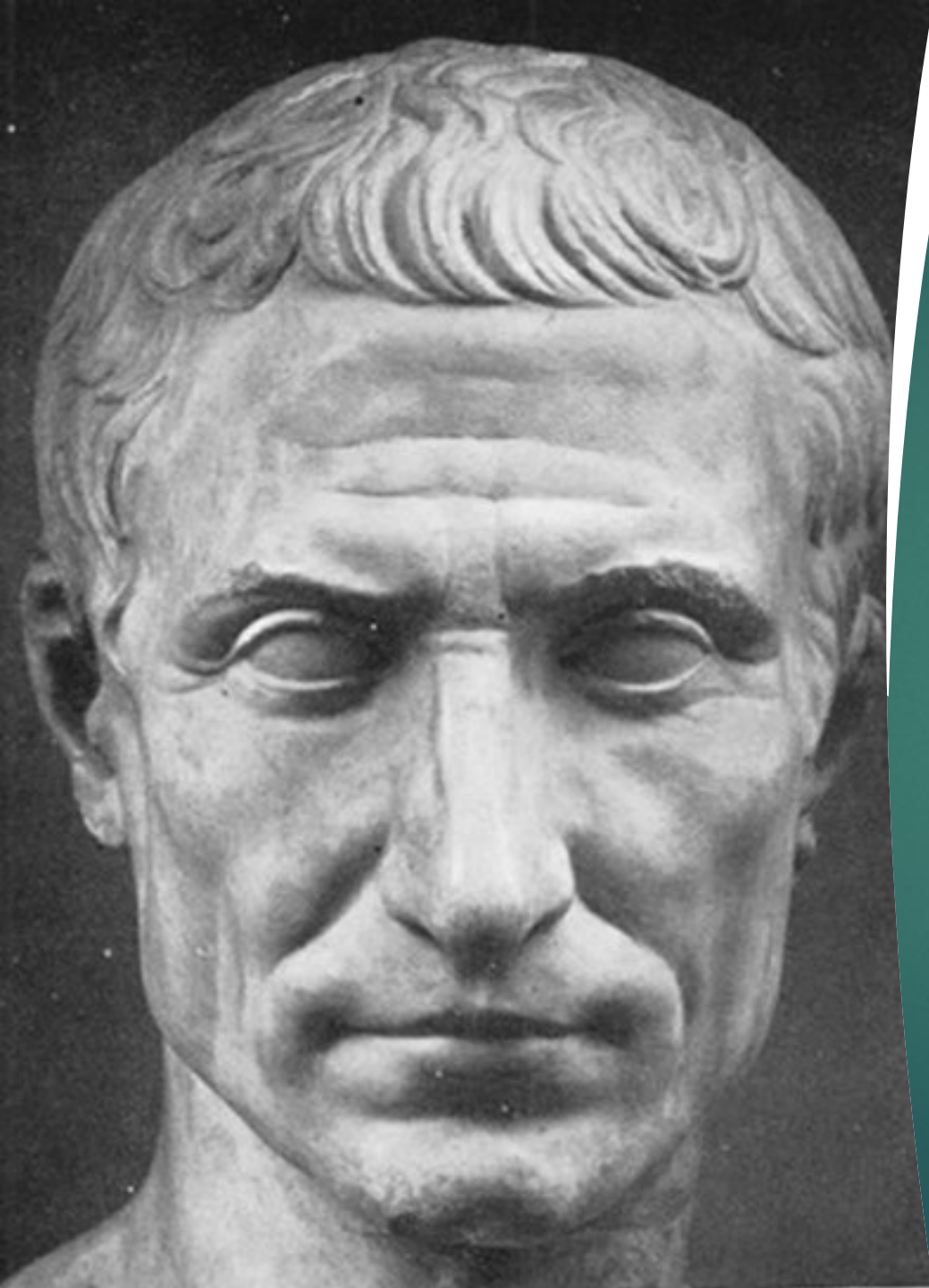
- ▶ Měsíce o 29, resp. 30 dnech.

- ▶ Vkládáním přestupného (třináctého) měsíce je délka roku přizpůsobena délce roku slunečního.

- ▶ Babylónie, Židé, Řekové, Keltové, Římané.

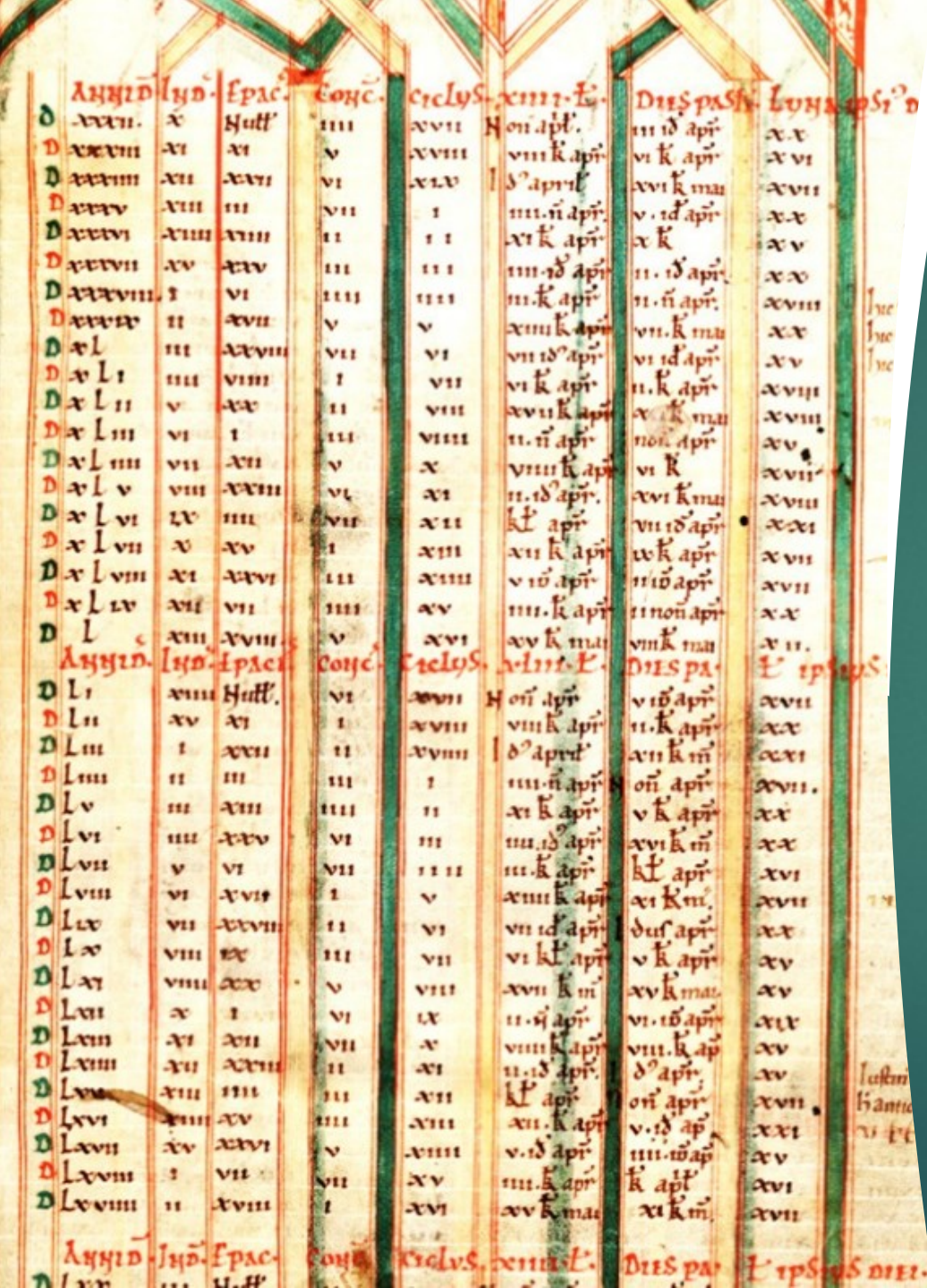

Juliánský kaleďnář

- ▶ Gaius Julius Caesar – 46 př.n.l. – reformoval starý lunisolární kalendář na solární kalendář:
  - ▶ 365 dnů, každé čtyři roky měl být vkládán jeden přestupný den – čtyřletý cyklus o 1461 dnu. Průměrná délka roku $365 \frac{1}{4}$ dne.
  - ▶ 12 měsíců, začátek roku 1. ledna, přestupný den byl po 24. únoru.

Křesťanský juliánský kalendář

- ▶ Pohanské svátky dostaly křesťanský obsah:
  - ▶ 25. prosince - Zrození Neporazitelného Slunce (*Natalis Solis Invicti*) - Vánoce (Narození Páně).
  - ▶ 1. leden – Saturnálie – Obřezání Páně.
  - ▶ 25. března – den jarní rovnodennosti – svátek Zvěstování Panně Marii.
  - ▶ 24. června - den letního slunovratu – svátek Narození Jana Křtitele.

Křesťanský juliánský kalendář

- ▶ Křesťanský kalendář byl jako pokračování kalendáře juliánského kalendářem slunečním, datum hlavního svátku se však vedle pohybu Země kolem Slunce řídilo také pohybem Měsíce okolo Země. Ten musel být koordinován se sedmidenním týdnem a novozákonní historií.
- ▶ Nicejský koncil v r. 325 – údajně stanovení zásad pro výpočet data Velikonoc.
  - ▶ prosazení alexandrijského způsobu určování velikonočního data až skrze římského mnicha Dionysia Exigua a jeho velikonoční tabulky z roku 525.

Velikonoce a pomůcky k určování data velikonoc

- ▶ **Komputistika** - *computus ecclesiasticus, computus paschalis*.
- ▶ Astronomické poznatky nestačily na to, aby jarní úplněk, jímž se datum Velikonoc mělo řídit, byl vypočten astronomicky přesně. Proto zásada, že Velikonoce mají připadnout na nejbližší neděli následující po prvním jarním úplňku, byla pouze teorií. Ve skutečnosti Velikonoce připadají na první neděli po cyklicky zjištěném úplňku připadajícím na 21. březen nebo nejbliže následující dny.
- ▶ Nejdřív 22. března a nejpozději 25. dubna.
- ▶ Velikonoční tabulky:
  - ▶ rok 525 – římský mnich skythského původu Dionysius Exiguus („Diviš Malý“), zemř. před 556, složil velikonoční tabulky podle alexandrijského způsobu.
  - ▶ Beda Ctihodný (Venerabilis) – 8. st., rozšíření Dionysiových tabulek.

Pomůcky k určování data velikonoc

- ▶ **Tzv. sluneční kruh** – průběžně číslovaná řada 28 let, v níž ve všech letech označených týmž číslem připadají stejné týdenní dny na stejná data kalendářních měsíců.
  - ▶ Obyčejné roky – 52 týdnů + 1 den. Týdenní den o jeden dopředu (stačil by 7-letý cyklus). K tomu ještě přestupné roky, proto poměr týdenních a měsíčních dat až po $4 \times 7 = 28$.
  - ▶ **Nedělní písmena** – písmena denní tvoří kruh prvních sedmi písmen abecedy, A až G, jimiž se označují jednotlivé dny roku tak, že se k 1. lednu připíše písmeno A, k 2. lednu písmeno B ... až k 7. lednu písmeno G. To písmeno, které připadne na první neděli v roce, se nazývá nedělním písmenem příslušného roku.

Kritika křesťanského kalendáře

Rozdíl v délce kalendářního a astronomického roku:

- Délka juliánského roku – $365 \frac{1}{4}$ dne.
- Délka roku tropického – střední délka – 365d 5h 48min 46,43s.
- Juliánský kalendář byl o **11min a asi 13s delší** než rok tropický.
- Za **128 let** tento rozdíl naroste o jeden den.

Cyklické počítání jarního úplňku:

- Alexandrijský způsob – 19-letý cyklus, 19 juliánských let bylo vyrovnáváno s 235 synodickými měsíci (střídavě 29 a 30 dnů + přestupné dny):
  - 19 juliánských let – 6939,75 dne.
  - 235 synodických měsíců – 6939,6884 dne.
  - Rozdíl: 1h 28min 42s (za **308 let** rozdíl naroste na jeden den).

CALENDARIVM GREGORIANVM PERPETVVM.

Orbi Christiano vniuerso à GREGORIO XIII. P. M. pro-
positum. ANNO M. D. LXXXII.

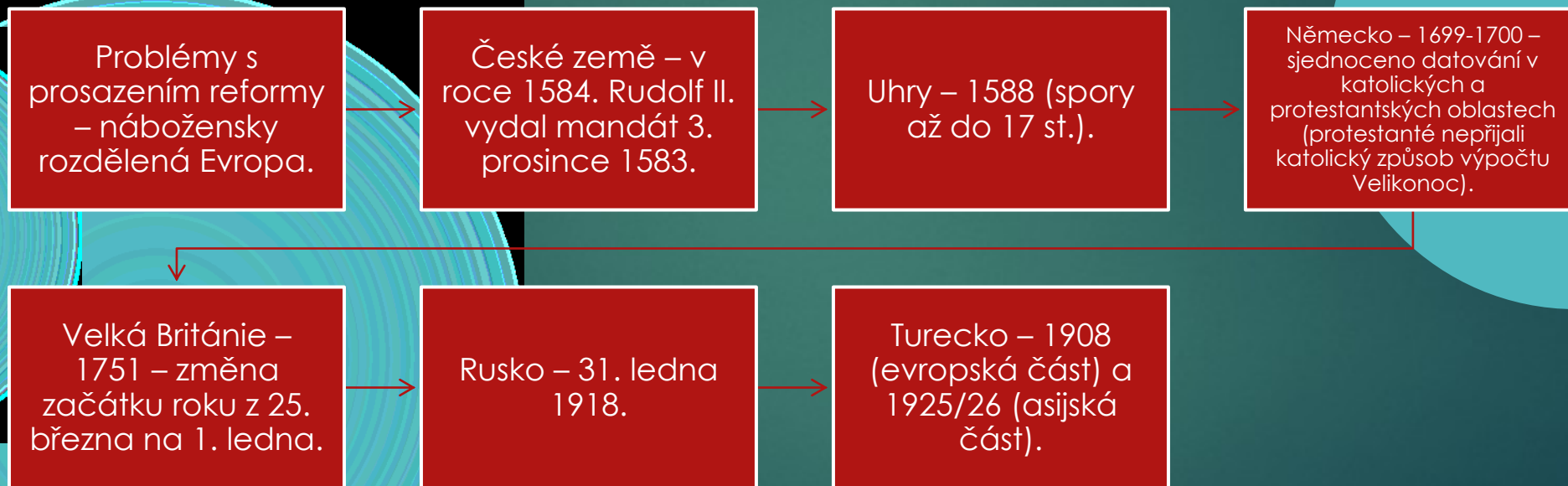
GREGORIVS EPISCOPVS SERVVS SERVORVM DEI AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

INTER gravissimas Pastoralis officij nostri curas, ea postrema non est, ut quae à sa-
cro Tridentino Concilio Sedi Apostolicae referatae sunt, illi ad finem optatum, Deo
adiutore perducantur. Sane eiusdem Concilij Patres, cum ad reliquam cogitatio-
nem Breviary quaeque curam adiungerent, tempore tamen exclusi rem totam ex
ipsis Concilij decreto ad auctoritatem & iudicium Romani Pontificis reuoluerunt.
Duo autem Breviario praecipue continentur: quorum unum praeter, laudesque divi-
ni festis, profectisque diebus per solennitas complectitur, alterum pertinet ad annos
Paschae, festorumque ex coepondentiam recursus, Solis, & Lunae motu mentiones: atque illud quidem
felicitate concordatis suis in praesentibus poster abfoluendum curant, atque edidit. Hoc vero, quod nu-
merum exigit legitimam Calendarij restitutionem, tandem à Romano Pontifice praedecessoribus no-
stris, & saepius tentatum est, verum abfolui, & ad exitum perducere ad hoc usque tempus non potui, quod
rationes emendandi Calendarij, quae a calistinum motuum peritis proponebantur, propter magnas, &
fere inextricabiles difficultates, quas huiusmodi emendatio semper habuit, neque perennes erant, neque
antiquos Vestigia vestigia vitis incolentes (quod in primis huius in re curandis erat) seruabant. Dum
itaque nos quoque creditis, licet indignis, à Deo dispensatione freti, in hac cogitatione, curaque
versissemus, saltem est nobis liber à dilecto filio Antonio Lilio artium, & medicinae doctore, quem quon-
dam Aloysius eius germanus frater conscripserat, in quo per nouum quendam Epactarum Cylindrum ab eo
excogitatum, & ad certam ipsius auctori numerum normam directum, atque ad quamcumque anni solaris
in viginti duobus aequinoctiis, omnia, quae in Calendario collapsa sunt, constanti ratione, & fidei o-
mnibus duratura, scripturae posse ostendit, ut Calendarium ipsum nulli unquam mutationi in poste-
rum expugnabile esse videretur. Novam hanc restituendi Calendarij rationem, ex quo volumine com-
prehensum ad Christianos Principes, celeberrimosque auctoritates paucos ante annos missimus, & res,
quae omnium communis est, communis etiam omnium consensu persequeretur: illi enim, quae maxime opta-
bamus, concordare respondissent, eorum nos omnium consensione adducti, viuos ad Calendarij emenda-
tionem adhibuimus in alius Epactae huiusmodi peritis, quos longe ante ex vniuersis Christianis
orbis nationibus delegeramus: in cuius multum tempore, & diligentia ad eam lucubrationem adhi-
bitissemus, & Cylindrum veterum, quem recentiorum vniuersis conquisitis, ac diligentissime perquisitis
inter se contulissent, suo, & doctorum hominum, qui de ea rescripserunt, iudicio hanc praesertim elege-
rimus Epactarum Cylindrum, cui nonnulli etiam adhaeruerunt, quae ex accurata circumspicectione vniuersis ad
Calendarij perfectionem maxime pertinere.

Gregoriánská reforma kalendáře

- ▶ Papež Řehoř XIII. (lat. Gregorius) vydal bulu *Inter gravissimas* 24. února 1582.
- ▶ Reformovaný kalendář byl nazýván *stilus novus*. Juliánský – *stilus antiquus*.
- ▶ Dva cíle:
  - ▶ Velikonoce následovaly co nejbliže jarní rovnodennosti (ta astronomická nastala tehdy 11. března, tj. rozdíl 10 dnů) – po čtvrtku 4. října následoval pátek 15. října 1582 – vypuštěno 10 dnů.
  - ▶ Přesnější výpočet měsíčních fází – přesto počítány cyklicky.
- ▶ Vynechávání přestupných let:
  - ▶ Centenární roky (dvě nuly na konci) nepřestupné: 1700, 1800, 1900, 2100, 2200 atd.
  - ▶ Výjimky: 1600, 2000 a 2400 jsou přestupní roky, tzn. číslo století bez nul je beze zbytku dělitelné čtyřmi.
  - ▶ Jinak přestupní roky beze změn.

Přijetí gregoriánské reformy

Církevní svátky

- ▶ Svátky stále – *festas immobilis*:
  - ▶ Události ze života Ježíše Krista, Marie (např. Početí, Narození, Zvěstování, Nanebevzetí, Obětování apod.) a svátky světců.
- ▶ Svátky pohyblivé – *festas mobiles*:
  - ▶ Vázaly se k určitému dni v týdnu, nejčastěji k neděli.

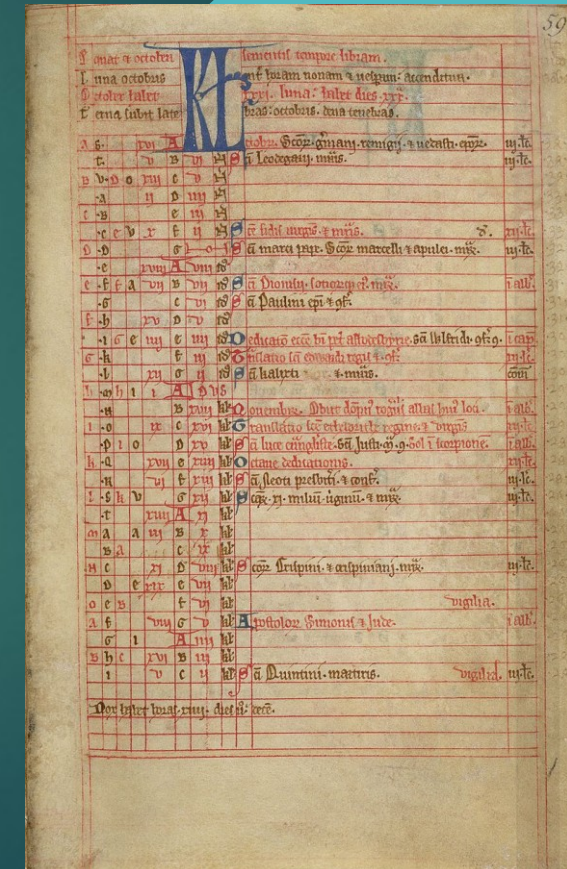
Církevní liturgický rok

- ▶ První neděle adventní (čtvrtá neděle před Vánocemi) – mezi 27.XI. a 3.XII.
- ▶ 25.XII. – Nativitas, Natalis Domini.
- ▶ 1.I. – Obřezání (Circumcisio Domini).
- ▶ 6.I. – Tři králů nebo Zjevení Páně (Epiphania Domini).
- ▶ Po sv. Tři králů – jedna nebo šest nedělí (podle data Velikonoc).
- ▶ Před Velikonocemi – devět nedělí.
- ▶ Šestá neděle před Velikonocemi – první neděle postní (*quadagesimale*).
Středa před šestou nedělí předvelikonoční – popeleční středa. Čtvrtá neděle postní – střed postu.
- ▶ Poslední neděle před Velikonocemi – Květná neděle (*dominica Palmarum*).

Církevní liturgický rok

mezi 27.XI. a 3.XII.	1. neděle adventní (čtvrtá neděle před Vánocemi)
25.XII.	Boží hod vánoční (<i>Nativitas, Natalis Domini</i>)
1.I.	Obřezání (<i>Circumcisio Domini</i>)
6.I.	Tří králů nebo Zjevení Páně (<i>Epiphania Domini</i>)
po sv. Tří králů a před popeleční středou	1-6 neděl (podle data Velikonoc)
před Velikonocemi	devět neděl
středa před 6. nedělí předvelikonoční	popeleční středa (<i>caput quadragesimae, ieiunii</i>)
6. neděle před Velikonocemi	1. neděle postní (<i>quadragesimale</i>)
3. neděle před Velikonocemi	4. neděle postní (<i>středopostní</i>)
Poslední (1.) neděle před Velikonocemi	květná neděle (<i>dominica Palmarum</i>)
týden před Velikonocemi	svatý nebo pašijový týden (<i>hebdomada sancta</i>):
Zelený čtvrtek (<i>Coena Domini</i>), Velký Pátek (<i>Parasceve</i>), Bílá sobota (<i>Sabbatum sanctum magnum</i>)	
Velikonoční neděle – <i>Pascha, Resurrectio, Pascha resurrectionis</i> – neděle následující po cyklicky vypočítaném jarním úplňku (po 21. března)	

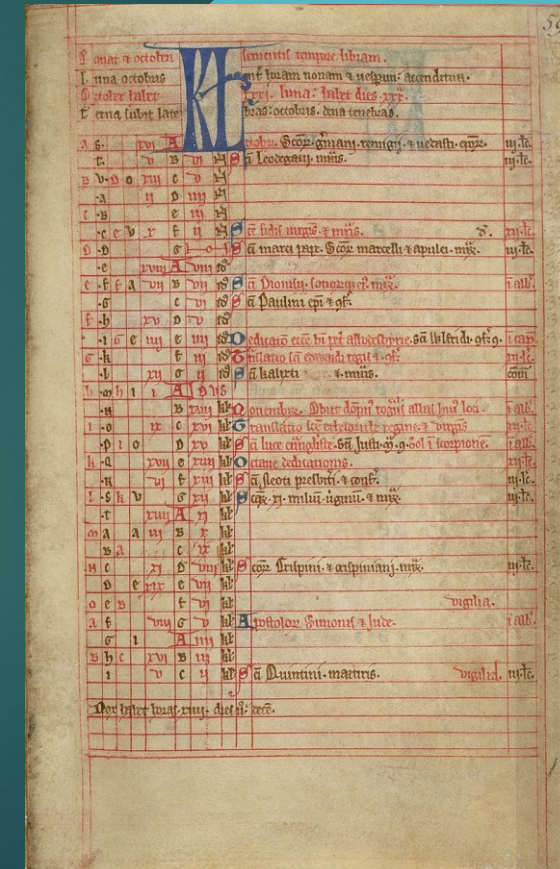
Měsíc říjen z liturgického kalendáře (13. st., British Library, Cotton MS Cleopatar B IX, f. 59r)

Církevní liturgický rok

po Velikonocích	šest neděl
5. neděle po Velikonocích	Křížová neděle
čtvrtek po Křížové neděli	Nanebevstoupení Páně (<i>Ascensio Domini</i>)
7. neděle po Velikonocích	Letnice, Boží hod svatodušní (<i>Pentecoste</i>)
1. neděle po Letnicích	Sv. Trojice (<i>festum sancte Trinitatis</i>)
čtvrtek po sv. Trojici	Sv. Božího Těla (<i>festum Corporis Christi</i>)
Mezidobí (do 1. adventní neděle):	
Neděl po sv. Trojici (<i>dominicae aestivales</i>) může být nejméně 23 a nejvíce 28. Nemají speciální názvy. Označují se podle introitů (= úvodní text mešního officia příslušné neděle)	

Měsíc říjen z liturgického kalendáře (13. st., British Library, Cotton MS Cleopatar B IX, f. 59r)

Týden

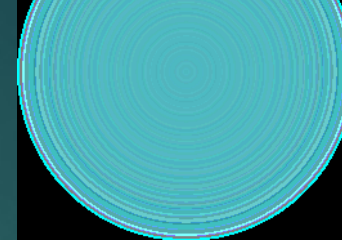
▶ Římský týden:

- ▶ Dies Solis
- ▶ Dies Lunae
- ▶ Dies Martis
- ▶ Dies Mercurii
- ▶ Dies Iovis
- ▶ Dies Veneris
- ▶ Dies Saturni

▶ Křesťanský týden:

- ▶ Dies Dominicus, Dominica (feria prima)
- ▶ feria secunda
- ▶ feria tertia
- ▶ feria quarta
- ▶ feria quinta
- ▶ feria sexta
- ▶ sabbatum, feria septima

Dělení dne (středověk)

Kanonické nebo církevní hodinky (*horae canonicae*)

matutinum

třetí čtvrtina noci

prima

při východu slunce

tercia

třetí hodina, uprostřed dopoledne

sexta

šestá hodina, poledne

nona

devátá hodina, uprostřed odpoledne

vespera

hodina před západem slunce

completorium

po západu slunce

Éra a epocha

- ▶ **Éra** je nepřetržitá řada let počítaná od určité významné události, ať už legendární nebo historické.
- ▶ Počátek éry, den, od něhož se řada let počítá, je **epocha** příslušné éry.

Éra	Epocha
Olympiády	1. července roku 776 př.n.l.
Léta od založení Říma (anni Urbis conditae)	21. dubna 753 př.n.l.
Diokleciánová éra – císař Dioklecián (284-305) - éra mučedníků	29. srpna roku 284 n.l.
Éra hidžry (Muhammad s muslimy odešel z Mekky do Mediny)	večer 15. července 622 n.l.

Letopočty od stvoření světa

- ▶ Sextus Julius Africanus (3. st.) – epocha 1. leden 5502 př.n.l.
- ▶ Alexandrijská éra – 29. srpna 5493 př.n.l. nebo 25. březen 5492 př.n.l.
- ▶ Byzantská éra – 1. září 5509 př.n.l.
  - ▶ *Život Konstantina* „[...] čtrnáctého dne měsíce února ve druhé indikci roku 6377 od stvoření světa.“
- ▶ Židovský letopočet – epocha – 7. říjen 3761 př.n.l.

Křesťanský letopočet

- ▶ Vytvořen v roce 525.
- ▶ Římský mnich Dionysius Exiguus – sestavil velikonoční tabulky. Na rok 247 Diokleciánový éry navázal rokem 532 svého letopočtu: anni Domini nostri Jesu Christi. Není známá epocha - ? 25.XII. ? 25.III. ? 1.I. ?
- ▶ V pramenech:
  - ▶ *anni ab incarnatione Domini*
  - ▶ *anni dominice incarnationis*
  - ▶ *anni Domini*
  - ▶ *anni a nativitate Domini*
  - ▶ *anni verbi incarnati*

Začátky roku

- ▶ Začátek roku 1. ledna.
- ▶ Začátek roku 1. března.
- ▶ Začátek roku 25. března.
- ▶ Začátek roku o Velikonocích.
- ▶ Začátek roku 1. září.
- ▶ Začátek roku 25. prosince.

▶ **Indikce** – číslo udávající, kolikátý je určitý rok v patnáctiletém období, jež se neustále opakuje – indikční cykly se počítají od roku 3 př.n.l.

Označování dní

- ▶ Datování podle křesťanského kalendáře.

- ▶ Římské datování.

- ▶ Průběžné počítání dnů v měsíci.

- ▶ Bononské datování (*consuetudo Bononiensis*): mense intrante (1.-15.), mense exeunte (15.-2.).

Datování podle křesťanského kalendáře

Při převádění dat podle křesťanského kalendáře je nutné znát data jednotlivých svátků a uspořádání týdenních svátků v jednotlivých letech. Tyto údaje jsou v tabulkách XVI. (Friedrich) nebo 9.25 (Bláhová) (rok podle velikonoční neděle), XVII. a XVIII. (Friedrich) nebo 9.26.1 a 9.26.2 (Bláhová) (číslo kalendáře podle roku). V kalendáři pak vyhledáme datum svátku a týdenní den uvedený v datování. Pokud datum připadá na den svátku, pak stačí je pouze vyhledat v abecedním seznamu. *Předvečer (vigilia, feria proxima ante)* je den před tímto datem, *nazejtří (feria proxima post)* den následující. Jde-li o oktáv, pak k datu svátku přičteme sedm dní.

Abecední seznam svatých:

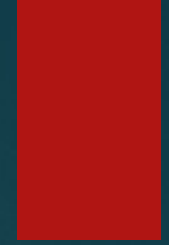
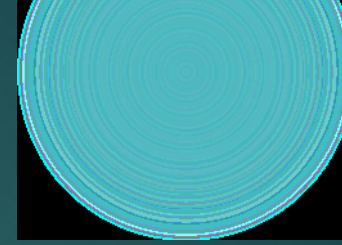
- ▶ Friedrich, s. 282-339
- ▶ Bláhová, s. 839-948
- ▶ <https://muni.cz/go/grotefend-online>

Starý počet: 851. 946. 1041. 1136*. 1883. 1478. 1573.		Rok přestupný		Leden			
		Leden	Únor	Leden	Únor		
1 S.	<i>Nové léto</i>	1 S.	Brigitty p.	1 Č.	<i>Nové léto.</i>		
2 Č.	Oktáv s. Štěp.	2 N.	<i>Oq. Oč. P. M.</i>	2 P.	Okt. s. Štěp.		
3 P.	Okt. s. Jana ev.	3 P.	Blažeje bisk.	3 S.	Okt. s. Jana ev.		
4 S.	Okt. Mladátek.	4 Ú.		4 N.	Okt. Mlad.		
5 N.		5 S.	Popel. Háty p.	5 P.			
6 P.	<i>Tří králů.</i>	6 Č.	<i>Doroty p.</i>	6 Ú.	<i>Tří králů</i>		
7 Ú.		7 P.		7 S.			
8 S.	Erharta bisk.	8 S.		8 Č.	Erharta bisk.		
9 Č.	Juliana muč.	9 N.	(1) Im. Apoll. p.	9 P.	Juliana muč.		
10 P.	Pavla poust.	10 P.	<i>Školastiky p.</i>	10 S.	Pavla poust.		
11 S.		11 Ú.		11 N.	(1)		
12 N.	(1)	12 S.		12 P.			
13 P.	Okt. Tří kr.	13 Č.		13 Ú.	Okt. Tří kr.		
14 Ú.	<i>Šťastného kn.</i>	14 P.	<i>Valent. m. SD.</i>	14 S.	<i>Šťastného kn.</i>		
15 S.	Maura opata.	15 S.		15 Č.	Maura op.		
16 Č.	Marcella pap.	16 N.	(2) Rem. Jul. p.	16 P.	Marcella pap.		
17 P.	Anton. poust.	17 P.		17 S.	Anton. poust.		
18 S.	Příšky panny.	18 Ú.		18 N.	Sept. Příšky.		
19 N.	<i>Septuag.</i>	19 S.		19 P.			
20 P.	<i>Fab. a Šebest.</i>	20 Č.	Korony p.	20 Ú.	<i>Fab. a Šebest.</i>		
21 Ú.	<i>Anežky p.</i>	21 P.		21 S.	<i>Anežky p.</i>		
22 S.	<i>Vincencia m.</i>	22 S.	<i>Stol. s. Petra</i>	22 Č.	<i>Vincencia m.</i>		
23 Č.	Zasnoub. p. M.	23 N.	(3) Oculi.	23 P.	Zasnoub. p. M.		
24 P.	Timothea ap.	24 P.	(Den přest.)	24 S.	Timothea ap.		
25 S.	<i>Obr. s. Pavla</i>	25 Ú.	<i>Mateje ap.</i>	25 N.	<i>Sex. Obr. s. P.</i>		
26 N.	<i>Sex. Polyk. b.</i>	26 S.	Valpurgy p.	26 P.	Polykarpa b.		
27 P.	Jana Zlatoušt.	27 Č.		27 Ú.	Jana Zlatoušt.		
28 Ú.	Karla Vel.	28 P.		28 S.	Karla Vel.		
29 S.		29 S.		29 Č.			
30 Č.	Adelgundy p.	30 P.		30 P.	Adelgundy p.		
31 P.		31 S.		31 S.			
Nový počet: 1598. 1693. 1761. 1818.		Červen		Červenec		Srpen	
		Červen	Červenec	Srpen	Červen	Červenec	Srpen
1 P.	Nikodema m.	1 S.	Navšt. p. Mar.	1 S.	<i>Petra v okov.</i>		
2 Ú.	Marcell. a Petra	2 Č.		2 N.	(11) Štěp. pap.		
3 S.	Erasima b.	3 P.	<i>Prokopa op.</i>	3 P.	Nalez. s. Štěp.		
4 Č.		4 S.		4 Ú.			
5 P.	<i>Bonifacia b.</i>	5 N.	(7)	5 S.	<i>Matky b. sněž.</i>		
6 S.		6 P.	<i>(M. Jan. Husi.)</i>	6 Č.	<i>Prom. Krist. p.</i>		
7 N.		7 Ú.	Vilibalda b.	7 P.	Afry m.		
8 P.	Medarda b.	8 S.	<i>Kyliána s tov.</i>	8 S.	Cyriaka s tov.		
9 Ú.	Prima a Felic.	9 Č.		9 N.	(12) Roman. m.		
10 S.		10 P.	Sedmi bratři.	10 P.	<i>Vavřince m.</i>		
11 Č.	Barnabáše ap.	11 S.		11 Ú.	Tiburcia m.		
12 P.		12 N.	(8)	12 S.	Klary p.		
13 S.		13 P.	<i>Markéty p.</i>	13 Č.	Hippolyta m.		
14 N.	(4)	14 Ú.		14 P.			
15 P.	<i>Víta muč.</i>	15 S.	<i>Rozeslání ap.</i>	15 S.	<i>Nan. vz. p. M.</i>		
16 Ú.		16 Č.		16 N.	(13)		
17 S.		17 P.	Alexia vyzn.	17 P.	Agapita m.		
18 Č.	Marka i Marc.	18 S.	Arnolfa b.	18 Ú.			
19 P.	Protas. i Gerv.	19 N.	(9)	19 S.	Štěpána kr.		
20 S.		20 P.		20 Č.			
21 N.	(6) Albana m.	21 Ú.	Praxedy p.	21 P.	Tim. a Symfor.		
22 P.	X tisíc rytířů.	22 S.	<i>Máří Magd.</i>	22 S.			
23 Ú.		23 Č.	Apolinářše m.	23 N.	(14)		
24 S.	<i>Jana Křtit.</i>	24 P.	Kristiny p.	24 P.	<i>Bartolom. ap.</i>		
25 Č.		25 S.	<i>Jakuba ap.</i>	25 Ú.			
26 P.	Jana Bur.	26 N.	(10) Anny vd.	26 S.			
27 S.	VII usnulých	27 P.		27 Č.	<i>Rufa m. *</i>		
28 N.	(6)	28 Ú.	Pantaleona m.	28 P.	Augustina b.		
29 P.	<i>Pct. a Pav. ap.</i>	29 S.	<i>Marty p.</i>	29 S.	<i>Štěp. s. Jana.</i>		
30 Ú.	Památk. s. Pav.	30 Č.	Abdona m.	30 N.	(15) Šťast. a Zb.		
		31 P.		31 P.			

Starý počet: 851. 946. 1041. 1136*. 1883. 1478. 1573.		Rok přestupný		Leden					
		Leden	Únor	Leden	Únor				
1 N.	Quing. Brig. p.	1 N.	(4) Laetare.	1 S.					
2 P.	<i>Očišř. P. M.</i>	2 P.		2 Č.					
3 Ú.	Blažeje bisk.	3 Ú.	Kunhuty p.	3 P.	Den svátosti.				
4 S.	Popolec.	4 S.	<i>Přen. s. Václ.</i>	4 S.	<i>Ambrože b.</i>				
5 Č.	Háty p.	5 Č.		5 N.	(2) Miseric.				
6 P.	<i>Doroty p.</i>	6 P.		6 P.					
7 S.		7 S.	Tomáše z Aq.	7 Ú.					
8 N.	(1) Invoc.	8 N.	(5) Judica.	8 S.					
9 P.	Apollonie p.	9 P.		9 Č.					
10 Ú.	<i>Školastiky p.</i>	10 Ú.		10 P.					
11 S.		11 S.		11 S.	Lva pap.				
12 Č.		12 Č.	<i>Řehoře pap.</i>	12 N.	(3) Jubilate.				
13 P.		13 P.		13 P.	Pankráce m.				
14 S.	<i>Valent. m. SD.</i>	14 S.		14 Ú.	Serváce. SD.				
15 N.	(2) Reminise.	15 N.	(6) Květná.	15 S.	Tib. a Valer. m.				
16 P.	Juliany p.	16 P.	Cyriaka m.	16 Č.	Heleny vd.				
17 Ú.		17 Ú.	Kedruty p.	17 P.					
18 S.		18 S.		18 S.					
19 Č.		19 Č.	Zelený.	19 N.	(4) Cantate.				
20 P.	Korony p.	20 P.	Veliký.	20 P.	Veliký.				
21 S.		21 S.	Bílá. Bened.	21 Ú.					
22 N.	(3) Oculi.	22 N.	Velikonocce.	22 S.	<i>Jiřího. * Vojt.</i>				
23 P.		23 P.		23 Č.					
24 Ú.	<i>Mateje ap.</i>	24 Ú.		24 P.					
25 S.	Valpurgy p.	25 S.	<i>Zvěst. p. Mar.</i>	25 S.	<i>Marka ev.</i>				
26 Č.		26 Č.	Haštala m.	26 N.	(5) Rogat.				
27 P.		27 P.		27 P.					
28 S.		28 S.		28 Ú.	Vitališe m.				
		29 N.	(1) Quasimodo.	29 S.					
		30 P.		30 Č.	Vzstoup. páně.				
		31 Ú.		31 N.	(2) Petronelly.				
Nový počet: 1598. 1693. 1761. 1818.		Září		Říjen		Listopad		Prosinec	
		Září	Říjen	Listopad	Prosinec	Září	Říjen	Listopad	Prosinec
1 Ú.	Jiljí op.	1 Č.	Remigia vyzn.	1 N.	(24) Vš. svat.	1 Ú.			
2 S.		2 P.	Leodegaria.	2 P.	Dušíček.	2 S.			
3 Č.		3 S.		3 Ú.		3 Č.			
4 P.		4 N.	(20) Frant. v.	4 S.		4 P.	<i>Barbory p.</i>		
5 S.	Viktorina m.	5 P.		5 Č.		5 S.			
6 N.	(16)	6 Ú.		6 P.	<i>Linhart. vyzn.</i>	6 N.	(2) Mikuláše b.		
7 P.		7 S.	Marka pap.	7 S.		7 P.			
8 Ú.	<i>Naroz p. Mar.</i>	8 Č.		8 N.	(25) Čtyr kor.	8 Ú.	<i>Početi p. M.</i>		
9 S.	Gorgonia m.	9 P.	<i>Diviše s tov.</i>	9 P.	Theodora m.	9 S.			
10 Č.	Pos. kap. Václ.	10 S.		10 Ú.	Pfenes. s. Lid.	10 Č.			
11 P.	Prota a Jacint.	11 N.	(21)	11 S.	<i>Martina b.</i>	11 P.			
12 S.		12 P.		12 Č.	Pěti bratři.	12 S.			
13 N.	(17)	13 Ú.	Kolmana.	13 P.	<i>Briekého b.</i>	13 N.	(3) Lucie p.		
14 P.	<i>Povýš. s. Kříže</i>	14 S.	<i>Kaliata pap.</i>	14 S.		14 P.	Nikasias b.		
15 Ú.		15 Č.	Hedviky.	15 N.	(26)	15 Ú.			
16 S.	<i>Lidmily * SD.</i>	16 P.	<i>Havla op.</i>	16 P.	Otmara op.	16 S.			
17 Č.	Lamperta b.	17 S.		17 Ú.		17 Č.	<i>Moudr. boží.</i>		
18 P.		18 N.	(22) Lukáše ev.	18 S.		18 P.	SD.		
19 S.		19 P.		19 Č.	<i>Alžběty vd.</i>	19 S.	SD.		
20 N.	(18)	20 Ú.		20 P.		20 N.	(4)		
21 P.	<i>Mátouše ap.</i>	21 S.	<i>XI tisíc děvic.</i>	21 S.	Obět. p. Marie.	21 P.	<i>Tomáše ap.</i>		
22 Ú.	Mauricia s tov.	22 Č.	Korduly p.	22 N.	(27) Cecilie p.	22 Ú.			
23 S.		23 P.	Severina b.	23 P.	<i>Klimenta pap.</i>	23 S.			
24 Č.	Početi s. Jana.	24 S.	Kolumbana b.	24 Ú.	Chrysogona m.	24 Č.	<i>Štědrý večer.</i>		
25 P.		25 S.		25 S.	<i>Kateřiny p.</i>	25 P.	<i>Naroz. Kr. p.</i>		
26 S.		26 N.	(23) Křišp. m.	26 Č.	Lina pap.	26 S.	<i>Štěpána m.</i>		
		26 P.		27 P.		27 N.	<i>Jana ev.</i>		
		27 Ú.		27 S.		28 P.	<i>Mladátek.</i>		
		28 P.	<i>Šim. a Judy.</i>	28 S.		29 Ú.	Tomáše b.		
		29 Č.		29 N.	(1) Adventní.	30 S.			
		30 P.		30 P.	<i>Ondřeje ap.</i>	31 Č.	<i>Silvestra pap.</i>		
		31 S.	Quintina m.	31 N.					

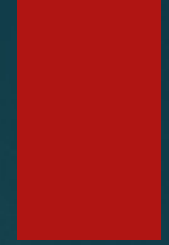
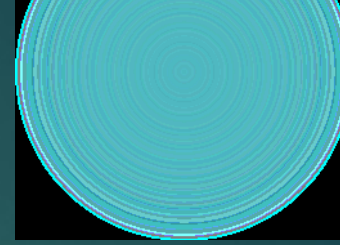
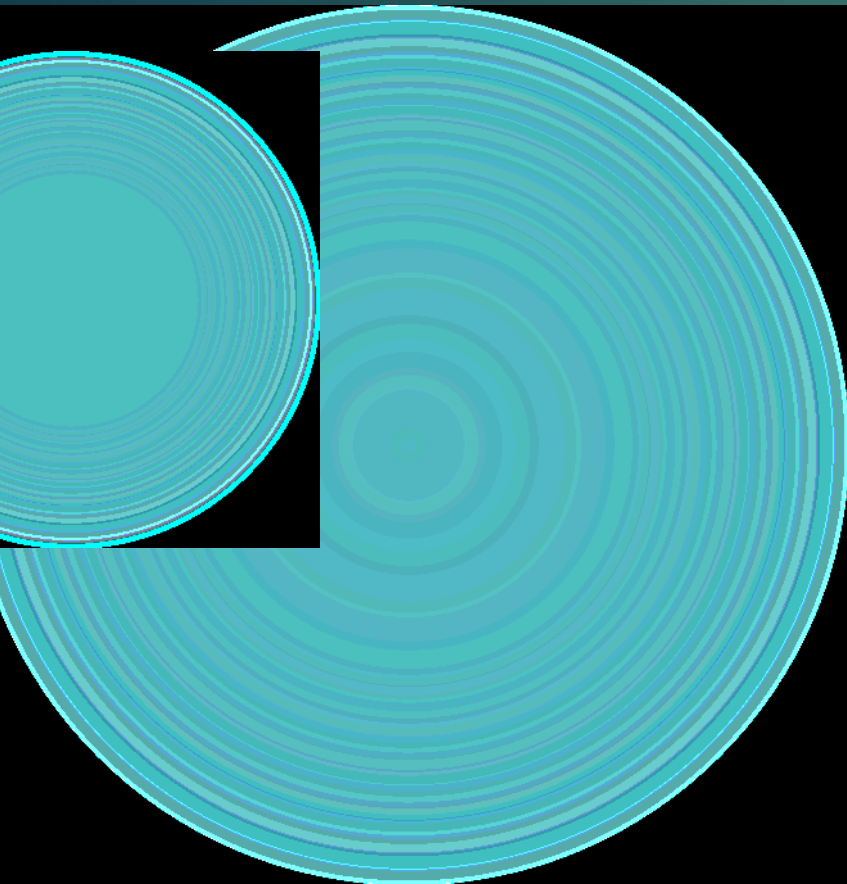
Převádění dat

- ▶ Anno Domini M^oCCCC^oXVI^o feria sexta post Mauricii

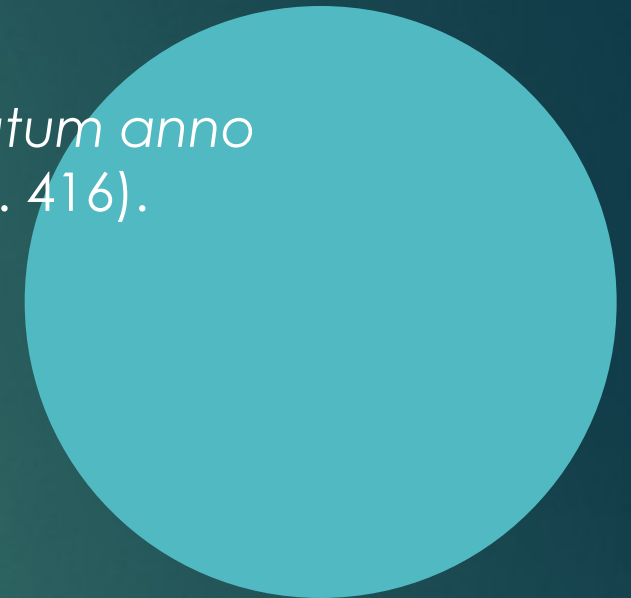
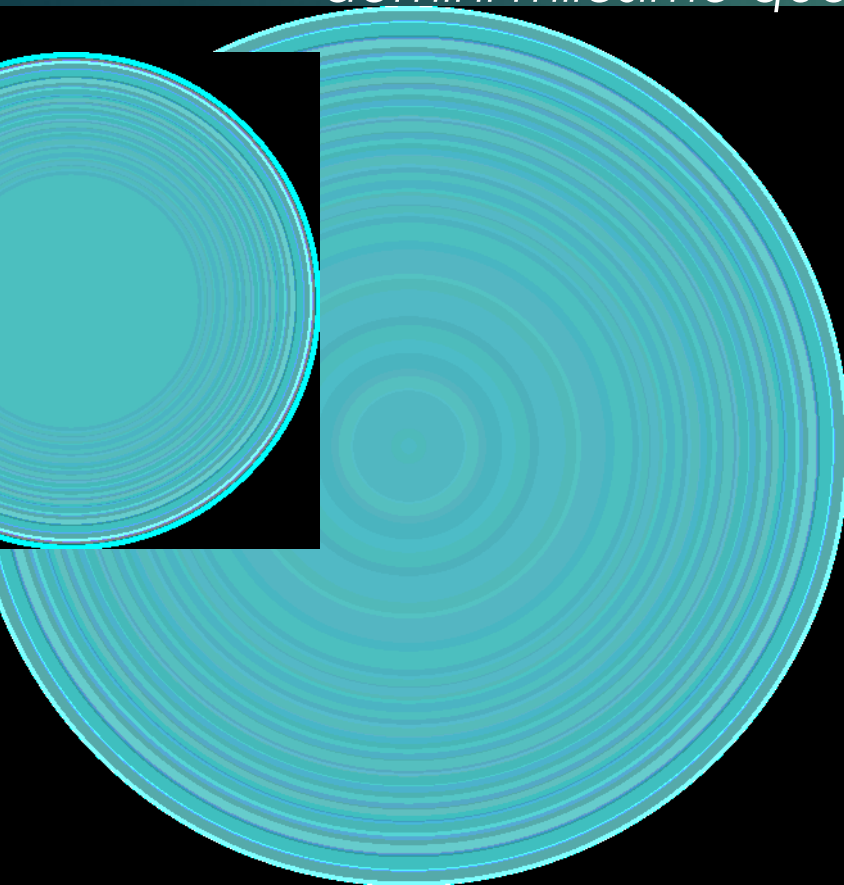
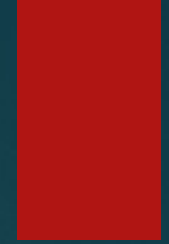
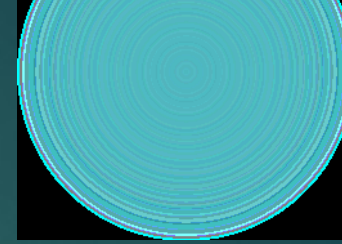
Převádění dat

- ▶ L. P. 1420, v pátek před sv. Markétou

Převádění dat

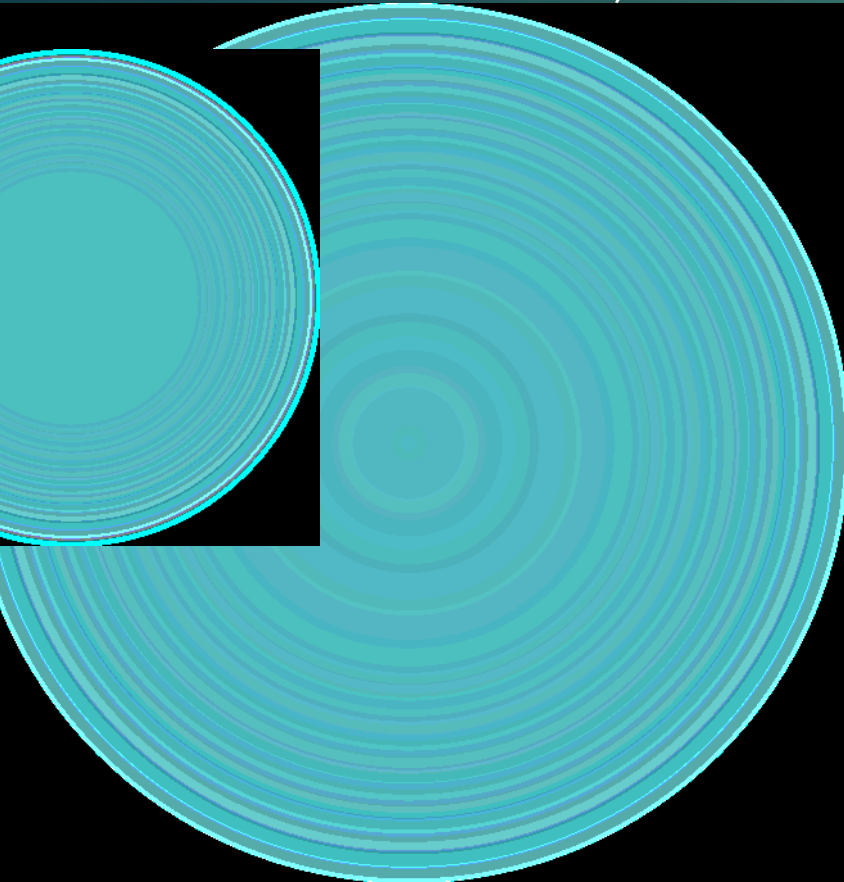
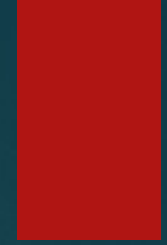
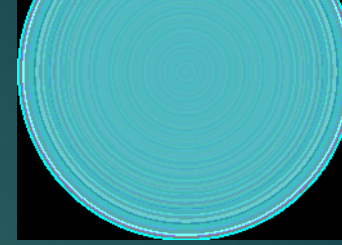
- ▶ *Jenž dán jest v Praze, v úterý po středopostnie neděli, datum anno domini milesimo quadingentesimo secundo (CDM XV, č. 416).*

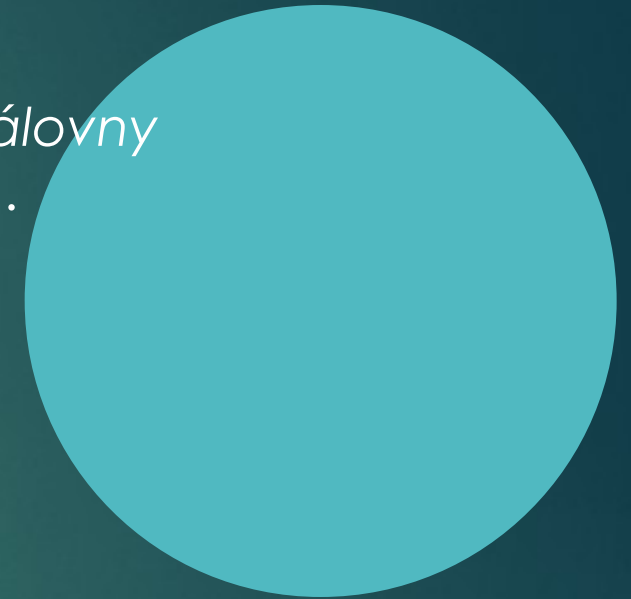
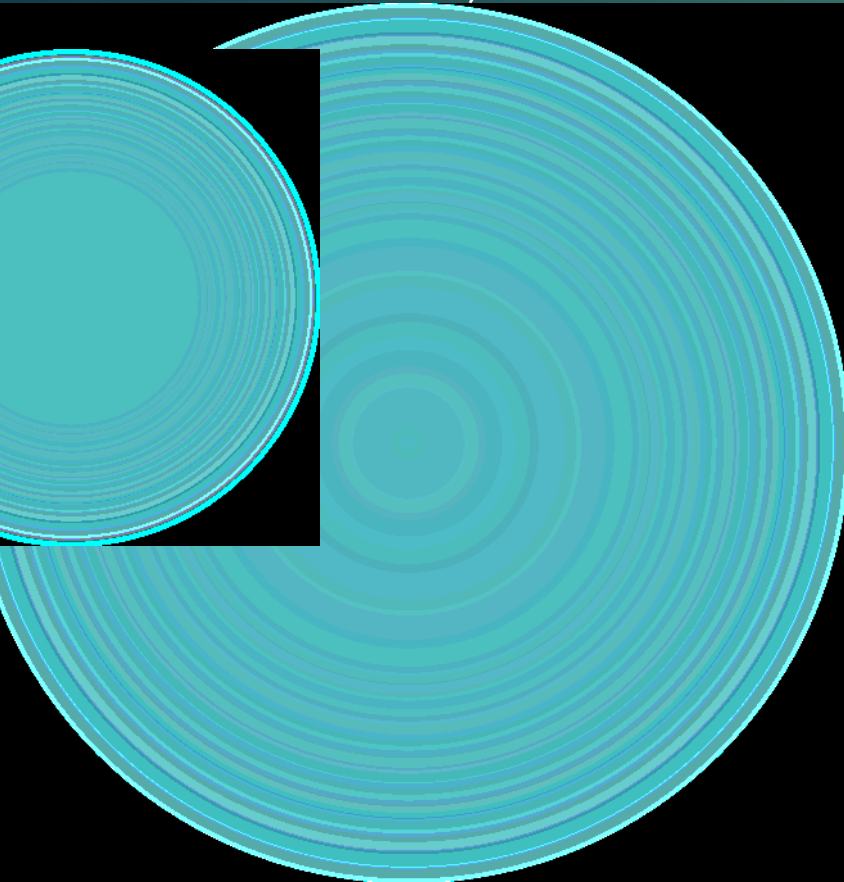
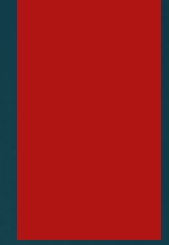
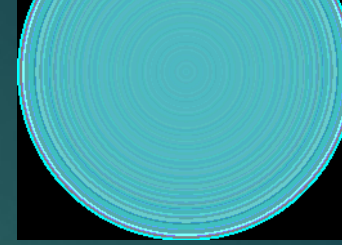
Převádění dat

- ▶ *Jenž jest dán v Vodňanech léta božieho tisíciého čtyřístého dvacátého, dominica, qua canitur Reminiscere (Rynešová I, č. 23).*

Převádění dat

- ▶ *Dán jest list tento v Brně tu sobotu mezi ochtaby svaté královny veliké, anno domini etc. [13]LXXXo sexto (CDM XI, č. 403).*

Převádění dat

- ▶ Datum ... die dominico proximo post festum beatae Dorotheae virginis et martyris anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo primo, regnorum nostrorum anno Hungariae etc. tricesimo quarto, Romanorum undecimo et Boemie primo.

Převádění dat

- ▶ Geben ... an dinstag nach dem suntag Letare in der vasten, nach Kristy geburde virczehenhundert iar und darnach in dem einsunddriddigistem iare, unser rich des Hungrischen etc. im virundfirczigstem, des Romischen im einundczweinczigistem und des Behemischen in dem eylften iaren.

Římské datování.

- ▶ *Kalendae, Calendae*, zkr. *Kal., Cal.* – od lat. *calare* (vyhlašovat), tj. vyhlašovat nový měsíc.

- ▶ 1. den v měsíci.

Nonae – čís. *novem*, tj. 9. den před úplňkem.

- ▶ 5. den v měsíci.
- ▶ 7. den v měsíci: březen, květen, červenec, říjen.

Idus – nejistá etymologie; lat. *idurare* (dělit).

- ▶ 13. den v měsíci.
- ▶ 15. den v měsíci: březen, květen, červenec, říjen.
- ▶ Mnemotechnická pomůcka: **mar-ma-iul-o**.

Tabulka 1.

Římský kalendář.

Dni měsíce	Martius, Maius, Julius, October	Januarius, Augustus, December	Aprilis, Junius, September, November	Februarius	Dni měsíce
1	Kalendis	Kalendis	Kalendis	Kalendis	1
2	VI Nonas	IV Nonas	IV Nonas	IV Nonas	2
3	V „	III „	III „	III „	3
4	IV „	Pridie Non.	Pridie Non.	Pridie Non.	4
5	III „	Nonis	Nonis	Nonis	5
6	Pridie Nonas	VIII Idus	VIII Idus	VIII Idus	6
7	Nonis	VII „	VII „	VII „	7
8	VIII Idus	VI „	VI „	VI „	8
9	VII „	V „	V „	V „	9
10	VI „	IV „	IV „	IV „	10
11	V „	III „	III „	III „	11
12	IV „	Pridie Idus	Pridie Idus	Pridie Idus	12
13	III „	Idibus	Idibus	Idibus	13
14	Pridie Idus	XIX Kal.	XVIII Kal.	XVI Kal.	14
15	Idibus	XVIII „	XVII „	XV „	15
16	XVII Kalendas	XVII „	XVI „	XIV „	16
17	XVI „	XVI „	XV „	XIII „	17
18	XV „	XV „	XIV „	XII „	18
19	XIV „	XIV „	XIII „	XI „	19
20	XIII „	XIII „	XII „	X „	20
21	XII „	XII „	XI „	IX „	21
22	XI „	XI „	X „	VIII „	22
23	X „	X „	IX „	VII „	23
24	IX „	IX „	VIII „	VI „	24
25	VIII „	VIII „	VII „	V „ (bis VI)	25
26	VII „	VII „	VI „	IV „ (V)	26
27	VI „	VI „	V „	III „ (IV)	27
28	V „	V „	IV „	Prid. Kal. (III)	28
29	IV „	IV „	III „	— (Prid.)	29
30	III „	III „	Pridie Kal.	—	30
31	Pridie Kal.	Pridie Kal.	—	—	31
	Aprilis Junii Augusti Novembris	Februarii Septembris Januarii	Maii Julii Octobris Decembris	Martii	

Římské datování – převádění datování.

U *non* a *id* přičteme k datu pevného dne jeden den a odečteme číslo uvedené v datování. Je-li datování ke kalendám, je nutno k počtu dní předcházejícího měsíce přičíst dva dny a odečíst číslo uvedené v datu. U datování k březnovým kalendám počítáme únor vždy o 28 dnech, pouze u posledních pěti dnů přestupního roku, tedy po přestupném dni (24.II.), počítáme únor o 29 dnech.

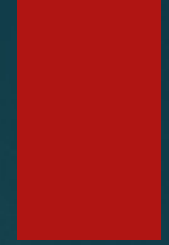
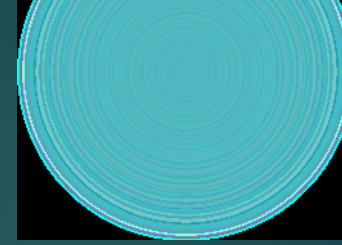
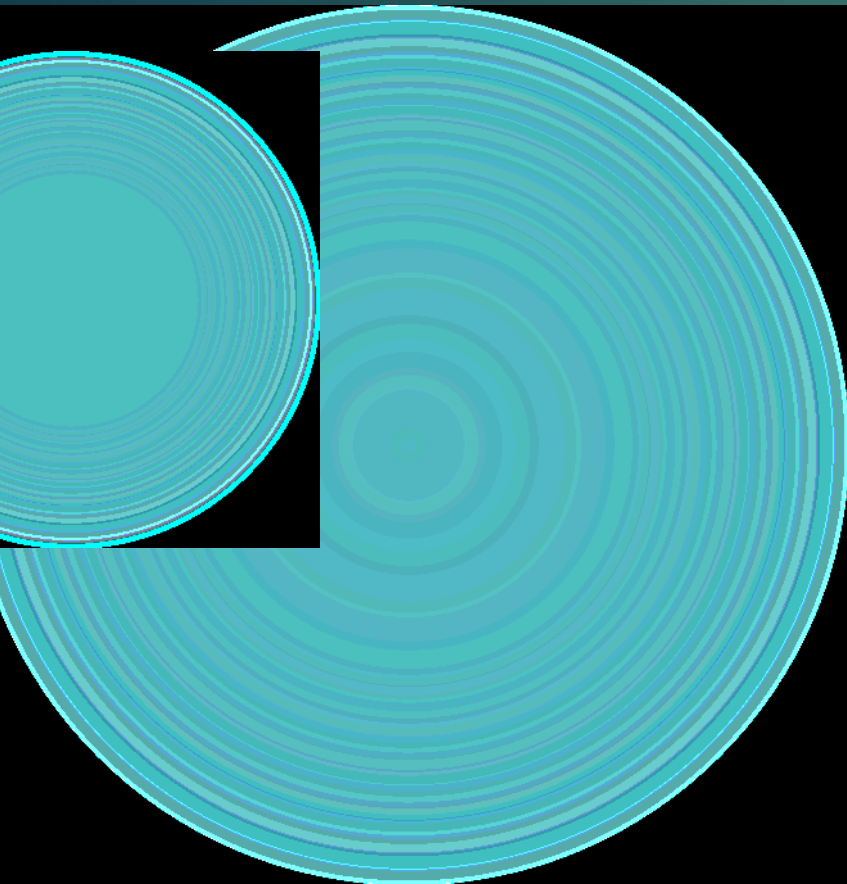
Tabulka I.

Římský kalendář.

Dni měsíce	Martius, Maius, Julius, October	Januarius, Augustus, December	Aprilis, Junius, September, November	Februarius	Dni měsíce
1	Kalendis	Kalendis	Kalendis	Kalendis	1
2	VI Nonas	IV Nonas	IV Nonas	IV Nonas	2
3	V „	III „	III „	III „	3
4	IV „	Pridie Non.	Pridie Non.	Pridie Non.	4
5	III „	Nonis	Nonis	Nonis	5
6	Pridie Nonas	VIII Idus	VIII Idus	VIII Idus	6
7	Nonis	VII „	VII „	VII „	7
8	VIII Idus	VI „	VI „	VI „	8
9	VII „	V „	V „	V „	9
10	VI „	IV „	IV „	IV „	10
11	V „	III „	III „	III „	11
12	IV „	Pridie Idus	Pridie Idus	Pridie Idus	12
13	III „	Idibus	Idibus	Idibus	13
14	Pridie Idus	XIX Kal.	XVIII Kal.	XVI Kal.	14
15	Idibus	XVIII „	XVII „	XV „	15
16	XVII Kalendas	XVII „	XVI „	XIV „	16
17	XVI „	XVI „	XV „	XIII „	17
18	XV „	XV „	XIV „	XII „	18
19	XIV „	XIV „	XIII „	XI „	19
20	XIII „	XIII „	XII „	X „	20
21	XII „	XII „	XI „	IX „	21
22	XI „	XI „	X „	VIII „	22
23	X „	X „	IX „	VII „	23
24	IX „	IX „	VIII „	VI „	24
25	VIII „	VIII „	VII „	V „ (bis VI)	25
26	VII „	VII „	VI „	IV „ (V)	26
27	VI „	VI „	V „	III „ (IV)	27
28	V „	V „	IV „	Prid. Kal. (III)	28
29	IV „	IV „	III „	— (Prid.)	29
30	III „	III „	Pridie Kal.	—	30
31	Pridie Kal.	Pridie Kal.	—	—	31
	Aprilis Junii Augusti Novembris	Februarii Septembris Januarii	Maii Julii Octobris Decembris	Martii	

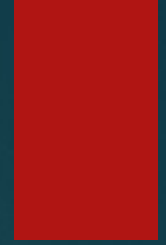
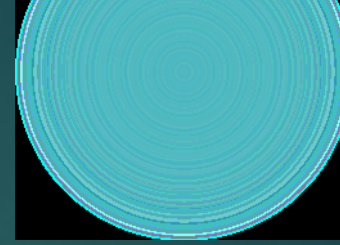
Převádění dat

- ▶ Anno Domini MCCXI, VI nonas Iulii

Převádění dat

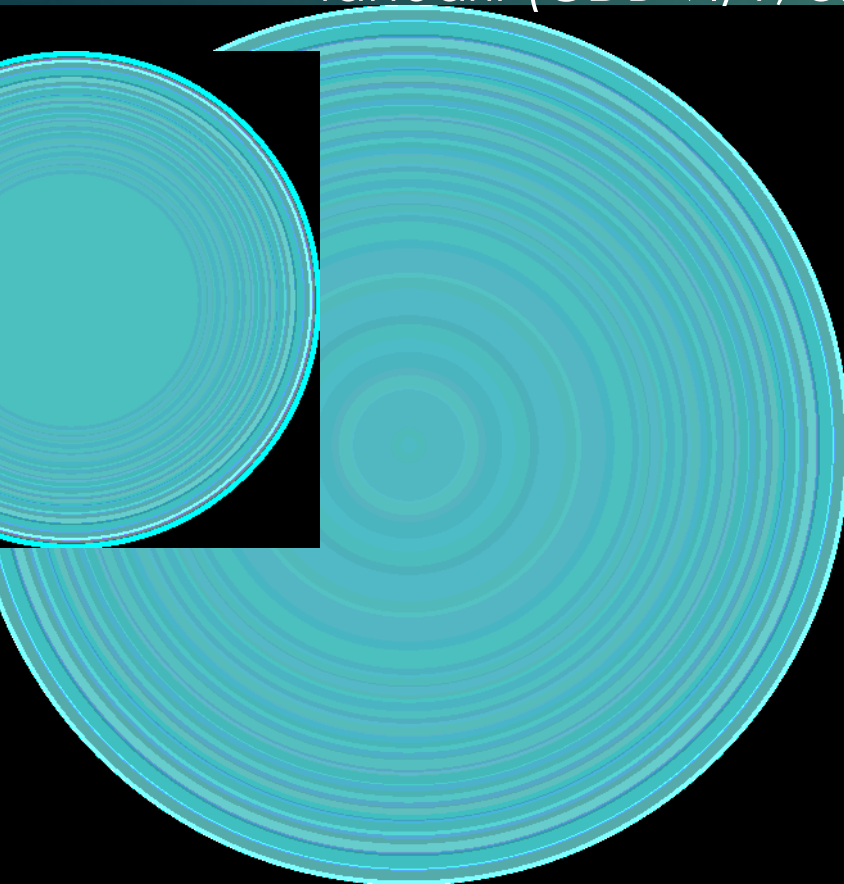
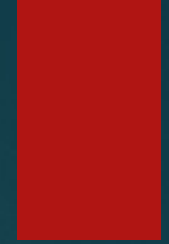
- ▶ Datum XV Kalendas Aprilis ...

Převádění dat

- ▶ *Datum apud Brunnam anno Domini M^oCC^oLXXXI^o, III° kalendas ianuarii (CDB VI/1, č. 114).*

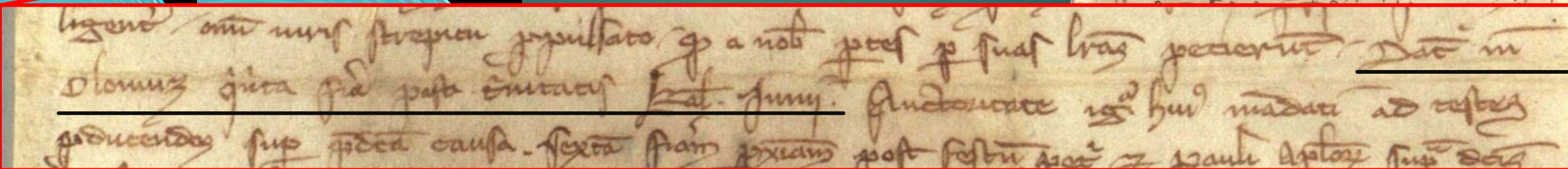
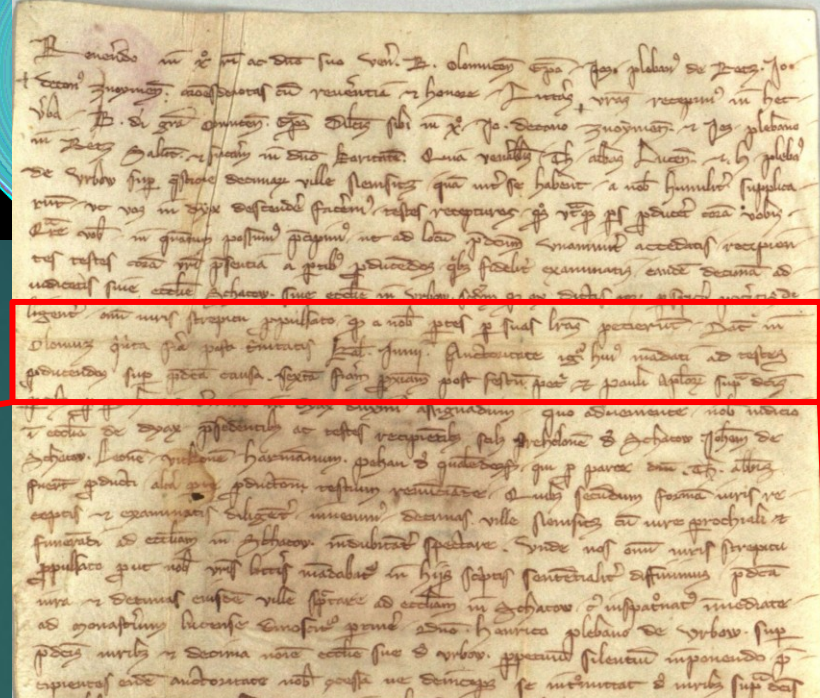
Převádění dat

- ▶ [1254] ... *Eodem anno obierunt canonici Pragenses Hermannus, praepositus Liutomiricensis V Nonas Martii, Johannes III Nonas Iulii, Georgius XII Kal. Septembris* (Pokračovatelé Kosmovi, FRB II, s. 292).

Převádění neúplných dat

Bruno ze Schauenburku,

olom. bp. září 1245 -
únor 1281

Datum in Olomuz quinta feria post Trinitatis, kalendis iunii.

Užitečné odkazy

- ▶ Rukověť křesťanské chronologie (tabulky):

- ▶ <https://muni.cz/go/chronologie-tabulky>

- ▶ Grotefend online:

- ▶ <https://muni.cz/go/grotefend-online>

Doporučená literatura

▶ BLÁHOVÁ, Marie. Historická chronologie. 1. vyd. Praha: Libri, 2001. 948 s. ISBN 80-7277-024-1

▶ FRIEDRICH, Gustav. Rukověť křesťanské chronologie. Vyd. 2. Praha: Paseka, 1997. 338 s. ISBN 80-7185-118-3

▶ <https://muni.cz/doc/chronologie-tabulky>

▶ <https://muni.cz/doc/protefend-online>